

SMEDEN I ENSLEV

EN BERETNING. AF HENRIK PONTOPPIDAN

LANDSBYEN ENSLEV ligger i det sydlige Jylland i en fattig Egn med mørke Hede-moser og vantrevne Skove. Her blev for en Del Aar siden en gammel Smed stedet til Jorden under store Æresbevisninger. Selve Kolding Borgmester mødte i Uniform tilligemed flere Byraadsmedlemmer i høje Silkehatte. De kom kørende dertil i to flotte Landauere med Livrekuske. Ogsaa Vaabenbrødrene mødte op med deres Fane. Vejen gennem Byen var strøet med Grankviste, og hele Befolkningen var paa Benene lige til den ludgamle Ole Skomager, der kom stavrende med sine to Stokke. De fleste stod som Tilskuere langs med Vejen, da Kisten under Klokkeeringning blev baaren fra Hjemmet hen til Kirken og derfra igen ud til Graven i det østlige Hjørne af Kirkegaarden, der var de fattiges Gravplads.

Saa mange der var samlede, var der dog ingen, som virkelig havde kendt den Mand, der her begravdes. I snart fyrretyve Aar havde han levet der paa Egnen som en Fremmed. Selv fortalte han aldrig noget om sit Liv. Man vidste kun om ham, at han var født i Thy og havde været med i Trearskrigen.

Folk havde ikke kunnet lide at møde hans Blik. Han havde Orm i Øjet, sagde man, og mange tænkte, at han vel havde sine Grunde til at være saa tavs om sig selv og sin Fortid.

Det var da heller ikke for hans egen Skyld men alene for at vise hans Børn en Ære, at saa mange af Egnens store Folk fulgte ham til Jorden. Der var fire Sønner og to Døtre, og med Undtagelse af den yngste af Sønnerne, der havde arvet Smedjen, havde de alle rakt sig godt op over Forældrenes Kaar. Den ældste af Sønnerne kunde endda møde til Faderens Begravelse med et funklende nyt Ridderkors paa Brystet. Han var Ur- og Instrumentmager i Kolding, Medlem af Byens Raad og Næstformand i Haandværkerforeningen. Af Døtrene var den ene gift med en Præst, den anden med en hovedrig Faareopdrætter i Avstralien.

Det var dog hverken Instrumentmagerens Ridderkors eller Borgmesterens trekantede Hat, der fik Tilskuerne langsmed Vejen til at spærre Øjnene op. Alle søgte de i Sorgeskaren efter Sønnen Tyge, Politiker og Redaktøren — Tyge Enslev, som han lod sig kalde efter Hjemstedet. Dette Navn var ved ham blevet kendt over det hele Land. Endnu i de allersidste Dage var det igen gaaet fra Mund til Mund paa Grund af en dristig Tale, han havde holdt i København. Det var i Provisoriernes urolige Tid. Mange havde tvivlet om, at han overhovedet vilde komme med til Begravelsen. De havde forestillet sig, at han allerede sad bag tilgittede Vinduer med en Krukke Vand og et Testamente til eneste Selskab, en Martyr for Folkets Sag.

Men dér gik han nu mellem sine Søsken bagved Kisten, lille og tætbygget, med en blød Kunstnerhat paa Hovedet, mørkskægget og bleg. Sin lamme Fod støttede han under Gangen med en Stok.

Inde i Kirken talte først Stedets Præst, den gamle Provst Faaborg, og siden Svigersønnen, der bagefter ogsaa forrettede Jordpaakastelsen. Det blev for begges Vedkommende kun til en højtidelig Procession af de almindelige Talemaader. Men pludselig kom der Bevægelse i Forsamlingen. Med blottet Hoved traadte Tyge Enslev op paa Grusdyngen bagved Graven for at tale.

Der eksisterede endnu dengang et kongelig konfirmeret Reglement for danske Kirkegaarde, der forbød uordnede Personer at tage Ordet ved en Grav. Tyge Enslev var juridisk Kandidat og maatte altsaa vide, at han begik en Lovovertrædelse. Baade Provsten og Borgmesteren, der stod ved Siden af hinanden — den ene bleg, den anden kobberød af Forbitrelse — saa sig om efter Sognefogden. Men næsten endnu mere harmedes Tyges Søsken over dette nye Udslag af hans Selvrådighed. Tilmed optraadte han paa deres Vegne ganske uden Bemyndigelse, og Forholdet imellem dem var i Forvejen ikke det bedste.

I den første Overraskelse stod de skamfulde og saa mod Jorden; men efterhaanden følte de Forpligtelsen til at give deres Forargelse et for alle synligt Udtryk. Kun det dekorerede Byraadsmedlem, som dog selv havde forberedt sig paa som Familjens Ældste at bringe Følget en Tak ved Kirkegaardsporten, bevarede hele Tiden den ulasteligste Begravelsesalvor; men indvendig kogte han af Raseri.

Tyge Enslev — „Danmarks første Taler“, som en Avis nylig havde kaldt ham — stod uanfægtet oppe paa Jordvolden støttet til sin Stok. Foraarssolen lyste paa hans høje, sortgraa Manke, og Blæsten kastede hvert Øjeblik hele Forhaaret ned over den stejle Pande med de to dybe Furer over Næseroden. Han var ikke mere end nogle og tredive Aar men bar allerede Alderens Mærker. Han havde levet Journalistens og Politikerens fortættede Liv, og i hans Sind var der kastet en Brand, der holdt hans Nerver i evig Spænding.

Han gjorde ved denne Lejlighed ingen Brug af sin Virtuositet som Taler. Han syntes mærkværdig opreven, Stemmen var stærkt bevæget, men hans Ord var jævne og stilfærdige. Først mindedes han den tidligere afdøde Moder og bragte derpaa Faderen en varm Tak for hans store Trofasthed mod Hjemmet, „for den Selvets Overvindelse, der er den største og frugtbarste af alle Sejre.“

Baade Tonen og Ordene lød sært i manges Øre. Folk saa paa hinanden og tænkte, at han maaske vidste mere end andre om Hemmelighederne i Søren Smeds Liv og nu vilde grave dem dybere ned i Mørket med sin Lovprisning. Og virkelig havde han med sin lysere Forstand og sin allerede rige Livserfaring gættet sig til et og andet af dette skjulte Livsløb, som paa Faderens eget udtrykkelige Forlangende fik sin Afslutning her paa de fattiges Gravplads.

Straks efter Begravelsen kørte Borgmesteren og det øvrige Købstadsfølge bort. Særlig havde Borgmesteren travlt med at komme afsted for ikke at kompromitteres ved en for nær Berøring med en politisk Oprører. Ogsaa Byens egne Folk sagde Farvel ved Kirkegaardsporten, efter at de havde forstaaet, at der ikke vankede nogen Indbydelse til Middagsmad i Sørgehuset.

Men det tog Tid, før alle havde givet Haanden, saa Familjen kunde komme hjem. Navnlig flokkedes der stadig Folk omkring Tyge for at høre Nyt om den spændte politiske Situation.

De øvrige Søsken stod tilsidst ganske forladte og var syge af Utaalmodighed for at komme afsted. Instrumentmageren og den anden ældre Broder, der var Skolelærer og Kirkesanger, stod for sig selv et Stykke borte og vendte Ryggen til den politiserende Gruppe. Instrumentmageren, der bar høj Hat med Flor og Diplomatrakke,

lænede sig til sin stramt rullede Silkeparaply og beskuede med anstrengt Henrykkelse det foraarsgrønne Landskab, mens Blodet løb ham til og fra de dirrende Kinder.

Skolelæreren var en kødtung, okseagtig Skikkelse med Brystet dækket af et stort Skæg. Hans Øjne, der var fulde af Uro, fulgte aandsfraværende Broderens Blik paa dettes Svæven over Egnen. Hele Tiden havde han Ørene vendt mod det, der foregik bagved ham. Han vilde gerne selv have været Politiker og havde et Par Gange uden Held søgt Valg til Folketinget.

Søsteren Katrine, Præstefruen — en mørkladen, jætteagtig Skønhed med store Fjer i Hatten og Turnyre — kom hen til dem i fuldt Oprør, fulgt i Hælene af sin ornatklædte Mand, der skridtede afsted med forfjamsket og ulukkelig Mine som en pryglet Hund.

„Nu synes jeg virkelig, vi skal gaa!“ sagde hun. „Den Sladder faar jo ingen Ende. Og hvad gi'er I mig for Tyge derinde ved Graven? Har I kendt Mage?“

Instrumentmageren trak paa Skulderen.

„Tyge holder af at høre sig selv tale,“ sagde han med højsindet Overbærenhed. „Det er jo en almindelig menneskelig Svaghed.“

„Jeg finder, det er noget af det frækkeste! At lave offentlig Skandale ved sin egen Fars Begravelse! Provsten var fnysende. Jeg er sikker paa, at han gør Indberetning, og saa bliver det ingen billig Fornøjelse for den gode Tyge. Men saa skal han naturligvis igen gøres til Martyr. Det er den gamle Historie.“

Fru Katrines Mand vovede sig frem med en spagfærdig Indvending.

„Du har naturligvis ganske Ret. Det var højt urigtigt af din Broder, og det kan faa ubehagelige Følger for ham, dersom der bliver rørt ved Sagen. Men paa den anden Side, lille Katrine, hvad din Broder sagde, var jo baade smukt og følt —.“

„Snak! Det er jo slet ikke det, vi taler om. Du vil vel ikke nægte, at det tilkom Kresten, som den ældste, at takke paa Familiens Vegne. Men Tyge skal altid stille sig frem og gøre sig vigtig. Det er hele Forklaringen.“

„Hys! Katrine dog! Tal ikke saa højt!“

„Lad mig være! Jeg er lige glad! . . . Og nu gaar vi. Saa kan I andre gøre, hvad I vil.“

Hun tog sin Mand under Armen og styrede bort med et majestætisk Brus af sin sorte Silkekjole.

„Katrine har i Grunden Ret. Der er jo ikke noget for os at vente paa,“ sagde Instrumentmageren. „Skal vi gaa?“

Skolelæreren tunge, urofyldte Øjne havde stjaalt sig over til Gruppen omkring Tyge. Han tog dem nu hastig til sig og sagde med et Suk: „Ja, Kresten! Lad os gaa herfra!“

En bitterkold Vinternat i Aaret 1825 fødtes der i Sønderbjerg i Thyland et Dregebarn, der længe forinden havde givet sig til Kende som et utaalmodigt Væsen med Djævlens i Kroppen. Han kom til Verden som Førstegroden af et Par unge Husmandsfolks frugtbare Kærlighed. Begge Forældrene hørte til de sorte Jyder, og navnlig var Faderen mørk i Huden som en Tater. Der blev aldrig snakket om det, men man vidste godt, at der engang havde forvildet sig nogle Draaber Natmandsblod ind i hans Slægt.

Under Opvæksten maatte Drengen bestandig